

Monumenten, symbolen en iconen
Kindermonumentendag in Midden-Delfland 2016

Lesbrief voor de groepen 7 van de basisscholen in Midden-Delfland

Deze les is de voorbereiding voor de Kindermonumentendag op vrijdag 9 september 2016.

Zoek zelf of met andere leerlingen de antwoorden op de vragen. Veel succes!

Rina Visser/HVOS

Inleiding

Deze lesbrief gaat over **symbolen, monumenten en iconen**.

Symbolen zijn tekens of beelden die we overal om ons heen terugvinden. We komen ze op straat tegen, in het verkeer, maar ook in de wetenschap en in de kunst.

Symbolen zijn bijzonder omdat ze niet zomaar een afbeelding zijn. Ze laten ons iets belangrijks of iets bijzonders zien. Mensen hebben met elkaar afgesproken wat de betekenis is van zo'n afbeelding, zodat het voor iedereen duidelijk is wat ermee wordt bedoeld.

Symbolen in deze tijd

Hieronder zie je drie voorbeelden van symbolen die je regelmatig tegenkomt. Bij afbeelding 1 zie je een groen stoplicht. Het betekent dat je mag doorlopen, fietsen of rijden. Is het stoplicht rood, dan moet je stoppen. Dat is de afspraak waaraan iedereen zich moet houden. Zo voorkomen we verkeersongelukken. Groen is dus het symbool voor 'veilig' oversteken of doorrijden.

Afb. 1

Afb. 2

Afb.3

Nu begrijp je vast veel beter wat een symbool is!

Beantwoord nu vraag 1.

Vraag 1

- a. Afbeelding 2 is het symbool van

.....

De vijf ringen staan voor

.....

- b. Waar kom je afbeelding 3 tegen?

.....

Wat is de betekenis van de twee figuren?

.....

Vraag 2

Kun je nu zelf een voorbeeld geven van een symbool in onze omgeving dat iedereen wel kent? Teken het maar hieronder! Geef ook aan wat het betekent.

Mijn symbool:

Het betekent: .....

Symbolen uit vroegere tijden

Symbolen bestaan al heel erg lang. Heel vroeger konden er maar weinig mensen lezen of schrijven. Daarom werden er symbolen gebruikt. Want om een symbool te begrijpen, hoef je niet te kunnen lezen! En zo konden er belangrijke dingen aan de mensen worden duidelijk gemaakt. Bijvoorbeeld wie de eigenaar was van een bepaald gebouw of om in de kerk duidelijk te maken welke verhalen uit de bijbel belangrijk zijn. Veel symbolen kennen we ook nu nog!

Vraag 3 Hieronder zie je twee tekens en een voorwerp afgebeeld. Schrijf op wat het is en waar het symbool voor staat.

Afb 4 .....

afb. 5 .....

afb. 6 .....

Symbolen en monumenten

Symbolen zien we vaak terug bij monumenten. Monumenten zijn bijzondere gebouwen die dikwijls meer dan 100 jaar oud zijn. Door deze gebouwen en hun bewoners te bestuderen komen we veel te weten over hoe mensen vroeger leefden, wat ze aten, hoe ze bouwden, welke beroepen ze hadden. En ook komen we te weten welke symbolen ze gebruikten en wat ze betekenen. In monumenten zie je de symbolen aan de buitenkant en aan de binnenkant van de gebouwen, en ook in versieringen en in schilderijen.

Symbolen en familiewapens

Alle belangrijke en rijke families hadden vroeger een familiewapen. Meestal werd in het wapen een symbool verwerkt wat naar de familienaam verwees.

Hieronder zie je twee familiewapens. Het linker wapen is van kasteelheer Otto van Egmond, het rechter wapen is van zijn echtgenote, Agnes Croesink.

Afb. 7 Familiewapen Otto van Egmond

Afb. 8 Familiewapen Agnes Croesink

Vraag 3

- a. In het wapen van Agnes Croesink zie je het wapen van haar man terugkomen, maar ook is er wat toegevoegd.

Welke symbolen zijn aan haar wapen toegevoegd?

.....

Wat zou de betekenis van de symbolen kunnen zijn? (Tip: de familienaam van de vrouw is terug te vinden in het wapen)

.....

- b. Vaak werd een leeuw gebruikt in wapenschilden. Waarom denk je?

.....

- c. Otto van Egmond en Agnes Croesink woonden op kasteel .....

Het kasteel stond in ..... Wanneer woonden ze er? .....

Symbolen en wapenschilden

Ook steden en dorpen hadden een wapen. En die hebben dat nog steeds!

Hieronder zie je de wapens van de dorpen Schipluiden (afb. 9) en Maasland (afb. 10) De gemeente Midden-Delfland is ontstaan uit het samengaan van de gemeenten Maasland en Schipluiden. Dit gebeurde in 2004. Midden-Delfland kreeg toen een eigen gemeentewapen (afb. 11) Dit wapen staat symbool voor de samengevoegde gemeenten. Het wapen is niet helemaal nieuw ontworpen. Het is gebaseerd op de wapens van Maasland en Schipluiden.

Afb. 9

afb. 10

afb. 11

Vraag 4

Wat herken je van de wapens van Schipluiden en Maasland in het wapen van Midden-Delfland? Wat is overgenomen in het nieuwe wapen? Is alles hetzelfde of zijn er ook veranderingen aangebracht?

Van het wapen van Schipluiden is overgenomen:

.....

Veranderd is: .....

Van het wapen van Maasland is overgenomen:

.....

Veranderd is: .....

Symbolen en gevelstenen

Gewelstenen werden vroeger gebruikt om door middel van symbolen bijvoorbeeld de naam van de bewoners of het beroep te symboliseren.

Vraag 5: wat is in deze gevelsteen afgebeeld? Waarom denk je?

.....

Symbolen in kerken

Kerken zijn wel de meest voorkomende monumenten in dorpen en steden. Ook in de dorpen van Midden-Delfland staan verschillende kerken.

Afb. 12

Afb. 13

Afb. 14

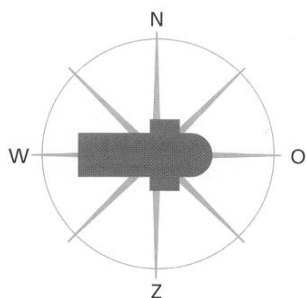
Vraag 6. In welk dorp van Midden-Delfland staan deze kerken? Wanneer zijn ze gebouwd?

- Afbeelding 12 staat in ..... Gebouwd in .....
- Afbeelding 13 staat in ..... Gebouwd in .....
- Afbeelding 14 staat in ..... Gebouwd in .....

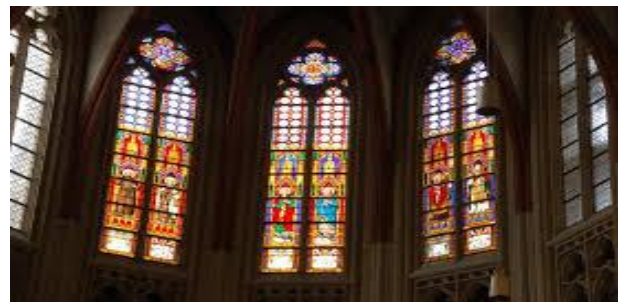
In de Middeleeuwen werden kerken in een bepaalde richting gebouwd. Dat had een symbolische betekenis. De ingang van de kerk was in het Westen. Het koor waar het altaar staat was naar het Oosten gericht. Dat heeft een symbolische betekenis die te maken heeft met het licht. Christus werd gezien als het Licht in ons leven. Hij werd vergeleken met de zon, die in het Oosten opkomt. Als je de kerk binnenkwam, liep je dus van het Westen naar het Oosten, naar het Licht toe, naar Christus. Dat zag je ook aan de prachtige gebrandschilderde ramen. (Zie afb. 16) Die stonden symbool voor het goddelijke licht.

Je ziet bij **afb. 15** een kompas, met daarin het symbool van een kerk getekend. Je ziet de ingang van de kerk in het W(esten) en het koor in het O(osten).

Vraag 7: Welke vorm herken je in het symbool van de kerk in afb. 15? .....

Afb. 15

Afb. 16

Vraag 8. Is de kerk in jouw dorp ook in de west-oost richting gebouwd? .....

Hoe kun je dat te weten komen?

.....

Symbolen en kerkraden – glas in lood

In de gebrandschilderde ramen van die tijd waren verhalen uit de Bijbel uitgebeeld. De verhalen werden uitgebeeld op de ramen of op muurschilderingen of schilderijen in de kerk. Zo kregen de gelovigen een goede voorstelling van de verhalen uit de Bijbel.

Afb. 17 gebrandschilderd raam met Aankondiging

Vraag 9.

a. In dit glas in lood raam wordt de Annunciatie of de Aankondiging verbeeld. Welk bijbelverhaal wordt hier uitgebeeld?

.....

b. Rondom de hoofden van beide figuren zie je een ronde krans. Welke betekenis heeft dat symbool?

.....

Symbolen en grafstenen

Belangrijke mensen werden in de Middeleeuwen in de kerk begraven. Hun graven werden bedekt met hardstenen zerken. Deze konden genummerd zijn, maar vaak droegen ze namen, jaartallen, opschriften en vooral familiewapens. Ook andere symbolen werden op de grafsteen toegevoegd, zoals bijvoorbeeld het beroep van de overledene. Hieronder zie je daarvan twee voorbeelden.

Afb. 18

Afb. 19

Vraag 10

Welke beroepen zijn hierboven afgebeeld? Waar kun je dat aan zien?

Afb. 18 Het beroep is ..... Ik zie dat aan .....

Afb. 19 Het beroep is ..... Ik zie dat aan .....

In de 17^e eeuw werd de beeltenis van belangrijke personen vaak in steen uitgehakt en op hun graf geplaatst. Zo kon iedereen zich hem of haar goed herinneren. Nu gebruiken we daar foto's voor,

maar dat bestond in die tijd nog niet.

Op de afbeelding hiernaast zie je stadhouder Willem van Oranje, liggend op zijn graf met een hond onder zijn voeten

Vraag 11

Waar staat de hond symbool voor?

.....

Afb.20 Willem van Oranje (kopie in Museum het Prinsenhof Delft)

Iconen – bijzondere symbolen

Afb.21 Praalgraf van Willem van Oranje (Nieuwe Kerk, Delft)

Op het schilderij hierboven zie je het praalgraf van Willem van Oranje. (Zie je hem liggen?)

Willem van Oranje is een heel belangrijke man geweest voor de vorming van Nederland zoals het nu is. Hij wordt wel symbolisch de 'Vader des Vaderlands' genoemd. Als een vader heeft hij voor zijn land en alle mensen gezorgd. Hij wordt daarom ook wel het 'icoon' voor Nederland genoemd.

Een icoon is dus een heel bijzonder symbool. Hier gaat het om een persoon als een 'held', zou je kunnen zeggen.

Aan het praalgraf kun je wel zien dat het voor een erg belangrijk en bijzonder persoon gemaakt is. De beelden aan het graf zijn ook allemaal symbolen die naar zijn persoon verwijzen. Bijvoorbeeld naar zijn daadkracht en zijn rechtvaardigheid. Naast het graf zie je een familie afgebeeld die zich graag bij zijn praalgraf door een schilder liet portretteren! Dan kon iedereen zien dat ze zich verbonden voelden met Willem van Oranje.

Vraag 12.

Dat kon niet iedereen doen. Waarom niet, denk je?.....

Tegenwoordig hoeven we geen portretten meer van onszelf met onze 'iconen' te laten schilderen maar maken we een foto of een selfie met onze smartphone! Zo kan iedereen zichzelf vereeuwigen met vrienden, familie of met hun 'icoon' of held.

Vraag 13. Met welke icoon zou jij graag op de foto willen of een selfie mee willen maken? Waarom?

.....

Opdracht

Je weet nu heel veel af van symbolen! Je hebt vast ideeën gekregen om je eigen familiewapen te maken.

Teken en kleur nu in het wapen hieronder je eigen familiewapen! Welke symbolen en kleuren passen bij jou familie?

Tip: Maak het niet te ingewikkeld. Maak de vormen niet te klein. Kijk nog eens naar het wapen van Agnes Croesink (afb. 8)

Veel succes!

